

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU

Uuden edellä

Riskien arviointityökalu yleisötilaisuuksiin

Hirvonen, Tiina

2011 Leppävaara

Laurea-ammattikorkeakoulu
Leppävaara

Riskien arviointityökalu yleisötilaisuuksiin

Tiina Hirvonen
Turvallisuusalan koulutusohjelma
Opinnäytetyö
Lokakuu, 2011

Sisällys

1	Johdanto.....	6
1.1	Työn tausta ja tarkoitus	6
1.2	Keskeiset käsitteet.....	7
1.3	Raportin sisältö	8
2	Tutkimuksellisuus	8
3	Viranomaisvaatimukset yleisötilaisuuksille	9
4	Riskienhallinta	11
4.1	Riskienhallinnan prosessi	11
4.2	Riskianalyysi.....	12
5	Riskien arviointityökalu yleisötilaisuuksiin	14
5.1	Työkalun kehitys	14
5.2	Palaute työkalusta	16
5.3	Työkalun osat	16
6	Yhteenvedo ja työn arviointi	17
6.1	Reliabiliteetti ja validiteetti	18
6.2	Prosessin arviointi.....	19
6.3	Jatkokehitys.....	19
	Lähteet	20
	Kuviot	21
	Liitteet.....	22

Tiina Hirvonen

Riskien arviointityökalu yleisötilaisuuksiin

Vuosi 2011 Sivumäärä 39

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen, tarve tälle työlle on havaittu omakohtaisten kokemusten perusteella, erilaisissa vapaaehtoisvoimin järjestettävissä yleisötapahtumissa. Opinnäytetyössä on tehty riskien arviointityökalu vapaaehtoisvoimin järjestettäviin yleisötilaisuuksiin käyttäen pohjana Pk-rh:n Potentiaalisten ongelmien analyysiä.

Riskienhallintaa tarkastellaan pääasiassa SFS-ISO 31000 Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet -standardin mukaisesti. Opinnäytetyössä käydään myös läpi tapahtumaturvallisuutta koskevat keskeisimmät lait. Opinnäytetyöksi tehtiin ohjeet yleisötilaisuuksien riskien kartoittamista varten tilaisuuden vetäjälle, osallistujalle ja tilaisuutta varten.

Opinnäytetyössä käytetään kehittävinä tiedonkeruu menetelminä haastatteluja sekä kirjallisuuskatsausta. Työkalua testattiin todellisissa vapaaehtoisvoimin järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja saadun palautteen pohjalta rakennettiin toimiva ratkaisu yleisötilaisuuksien riskien kartoittamiseksi.

Tiina Hirvonen

Risk assessment tool for public events

Year	2011	Pages	39
------	------	-------	----

The need for this thesis topic arose from the author's personal experience. This experience has been mostly gained in different public events organized by volunteers. A tool for risk assessment in public events organized by volunteers has been created in this thesis. The tool is based on the potential problem analysis by the PK-RH Forum, which is a risk assessment forum for small and medium-sized enterprises

Risk management in this thesis will be covered by the standard SFS-ISO 31000 Risk Management. Principles and guides. The essential legislation, in public events management's view, will also be covered. This thesis provides a set of tools for risk assessment in public events.

The methods used in this thesis are interviews and a review of the professional literature. The functionality of the tools has been tested with actual events and feedback has been collected. Based on these materials a solution has been created to assess the risks involved in public events organized by volunteers.

Keywords: Risk management, risk assessment, public event

1 Johdanto

Yleisötilaisuuksia järjestäviä tahoja on erilaisia, aivan kuten tilaisuuksiakin. Osa järjestäjistä on alansa ammattilaisia ja he käyttävät ammattilaisia myös turvallisuuspalvelujen osalta. Osa yleisötilaisuuksien järjestäjistä taas on vapaaehtoisia ja he käyttävät talkootyövoimaa myös tilaisuuden turvallisuudesta huolehtimiseen. Riskien arviointi työvaiheen esille nostamiseksi ja helpottamiseksi syntyi ajatus tehdä opinnäytetyö, joka on räätälöity erityisesti vapaaehtoisvoimin järjestettävien yleisötilaisuuksien käyttöön helpoksi ja samalla ajatuksia herättäväksi työkaluksi.

1.1 Työn tausta ja tarkoitus

Tämä opinnäytetyö on toiminnallinen. Työssä luodaan helppo työkalu vapaaehtoisvoimin järjestettävien yleisötilaisuuksien riskien arvioinnin tekemiseen. Samalla annetaan tietoa riskeistä ja riskianalyysistä riskien käsittelyä varten. Tarve tälle työlle on havaittu omakohtaisten kokemusten perusteella, erilaisissa vapaaehtoisvoimin järjestettävissä yleisötapahtumissa.

Koko työn ajan viitekehyksenä toimii kohderyhmän tarkka segmentointi: vapaaehtoisesti toimivat, tapahtumaa järjestävät henkilöt, joilla ei ole aiempaa kokemusta riskien arvioinnista eikä vastaavan tapahtuman järjestämisestä ammattimaisesti. Näkökulman rajoittuessa tapahtumiin ja vapaaehtoisiin on perusteltua yksinkertaistaa myös käsitettä riski ja jättää sen määritelmästä pois Suomisen mainitsema voiton mahdollisuutta kuvaava puoli (2003, 9). Tämän lisäksi työn tavoite luoda riskien arviointityökalu tapahtumille antoi opinnäytetyölle selkeän ja helposti rajatun näkökulman. Teorian määrittely oli myös helppoa, sillä työkalun kannalta tärkeimmät osuudet löytyivät viranomaismääräyksistä, riskien arvioinnin, sekä riskienhallinnan teorioista.

Tutustuessani aiheeseen en löytänyt suomen kielellä julkaisuja, jotka keskittyisivät nimenomaan vapaaehtoisvoimin järjestettävien yleisötilaisuuksien turvallisuusajattelun herättelemiseen ja riskien arviointiin. Lähin aiheeseen liittyvä teos on Vuoripuron Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas, joka antaa ohjeet ja lyhyen työlomakkeen riskien arviointia varten. Oppaassa oleva riskikartoitusta käsittelevä osio tähtää pelastussuunnitelmaa varten tehtävään selvitykseen (Vuoripuro 2007, 21). Tätä opinnäytetyötä varten luodussa riskien arviointityökalussa viedään kuitenkin riskiajattelu astetta pidemmälle. Työkalulla pyritään siihen, että tilaisuuden järjestäjät ajattelisivat riskejä, jotka voivat tapahtua jo ennen tapahtuman varsinaista alkamista. Työkalussa ei kuitenkaan unohdeta tilaisuudenaikaisia riskejä. Vuoripuron tekemä turvallisuusopas suurille yleisötilaisuuksille on suunnattu enemmän festivaalityyppisille tapahtumille, joissa käytetään pääasiassa ammattilaisten palveluja turvallisuuden takaamiseksi. Tässä opinnäytetyössä keskitytään tekemään riskien arviointityökalua turvallisuudesta vastaa-

ville vapaaehtoistyöntekijöille. Vastaavaa riskiajattelua herättelevää työkalua ei ole aiemmin tehty tälle kohderyhmälle. Myöskään PK-rh:n valikoimista ei vastaavaa löydy. PK-rh:lle ollaan perustamassa tapahtumaturvallisuuden osa-aluetta, jolle tulee muun muassa tapahtuman turvallisuus- ja viranomaisvaatimusten helpottamiseksi tehty työkalu.

Viranomaiset vaativat, että yleisötilaisuutta varten tehtävässä pelastussuunnitelmassa on osio, jossa on joitakin riskejä eriteltyä ja niihin varautuminen esitetty kirjallisessa muodossa (Pelastuslaki 379, 16§). Turvallisuus- ja pelastussuunnitelmia tekee tapahtumaa varten valittu turvallisuusvastaava, joka muiden toimiensa ohella yksin kerää materiaalin suunnitelmiin.

1.2 Keskeiset käsitteet

Yleisötilaisuuden pelastussuunnitelma Pelastuslain mukaisesti yleisötilaisuuksille on laadittava pelastussuunnitelma kun tietyt ehdot täyttyvät. Pelastussuunnitelman tulee lain mukaan sisältää selvitys ja arviointi tilaisuuden vaaroista ja riskeistä, ja näiden perusteella tulee määritellä tilaisuuden turvallisuusjärjestelyt. Tilaisuuden järjestäjän on myös laadittava ohjeet henkilöstölle ja yleisölle annettavaksi onnettomuuksien ehkäisemiseksi ja onnettomuus- ja vaaratilanteissa toimimiseksi. (Pelastuslaki 379, 16§.)

Riski on epävarmuuden vaikutus tavoitteisiin. Sitä voidaan kuvata myös viittaamalla mahdollisiin tapahtumiin ja seurauksiin tai niiden yhdistelmään. Tässä tapauksessa vaikutus kuvaa poikkeamaa odotetusta, niin myönteisessä kuin kielteisessä mielessä. (SFS-ISO 31000, 12.)

Riskien arviointi on kokonaisvaltainen prosessi, joka sisältää riskien tunnistamisen, riskianalyysin sekä riskin merkityksen arvioinnin. Riskien tunnistamisella tarkoitetaan riskin lähteiden, tapahtumien ja seurausten tunnistamista. Riskianalyysillä tarkoitetaan prosessia, jossa määritellään riskin luonne ja riskitaso. Riskin merkityksen arvioinnissa määritetään, ovatko riskianalyysissä saadut riskit ja niiden riskitasot hyväksyttäviä. (SFS-ISO 31000, 16-20.)

Yleisötilaisuudella tarkoitetaan Kokoontumislain mukaan tilaisuutta, joka on yleisölle avoin huvitilaisuus, kilpailu, näytös tai näihin verrattavissa oleva tilaisuus, joka ei kuitenkaan täytä yleisen kokouksen määritelmää. Yleisenä kokouksena tilaisuutta ei voida pitää, mikäli osallistuminen edellyttää kutsua, kuulumista tiettyyn yhteisöön tai lipun lunastamista. (Kokoontumislaki 530, 2§.)

1.3 Raportin sisältö

Ensimmäisessä luvussa esittelen opinnäytetyön kulun, joka kuvaa riskien arviointityökalun valmistumisprosessia. Ensimmäisessä luvussa käsitellään myös lähtökohta työkalulle, ideat ja pohdinta. Luvussa käydään myös läpi opinnäytetyön keskeiset käsitteet. Lisäksi luvussa esitellään raportin rakenne.

Toinen luku esittelee toiminnallisen opinnäytetyön teoriapohjan, jolle koko opinnäytetyö perustuu. Toisessa luvussa esitellään myös käytetyt tutkimusmenetelmät. Kolmas luku esittelee viranomaisvaatimukset yleisötilaisuuksien pelastussuunnitelmiin liittyen. Neljäs luku käy läpi riskienhallinnan perusteet, riskien arvioinnin prosessin sekä riskianalyysin vaiheen. Viidennessä luvussa esitellään opinnäytetyön tuotoksena saatu riskien arviointityökalu ja sen luomisen vaiheet. Viimeisessä, kuudennessa luvussa pohditaan ja arvioidaan aikaansaannoksia ja annetaan loppulausuma siitä, mitä pitäisi vielä tehdä. Luvut toimivat itsenäisinä kokonaisuuksina osana työstöprosessia, joten lukujärjestys ei ole kriittinen. Lukija voi lukea itseään kiinnostavimmat osiot ensimmäisenä.

2 Tutkimuksellisuus

Opinnäytetyön tiedonkeruu menetelmiksi valikoitiin kirjallisuuskatsaus ja haastattelut. Tutkimuksellisesta näkökulmasta tämä opinnäytetyö on toteutettu laadullisia tutkimusmenetelmiä käyttäen. Tärkeintä ei ole ollut lähdemateriaalin määrä, vaan laatu nimenomaan tässä työssä käytettävään viitekehukseen suhteutettuna. Lisäksi tärkeää on ollut ymmärtää ja käsitellä riskien arviointi tässä kontekstissa kokonaisvaltaisena ilmiönä (Vilka & Airaksinen 2004, 63). Kuten Hirsijärvi, Remes ja Sajavaara toteavat on kirjoittaminen keskeinen osa laadullista tutkimusta ja sitä voidaan kuvata jopa ”juoneltaan eteneväksi kertomukseksi” (2008, 260). Tämä tarkoittaa, että toiminnallisen ja laadullisen opinnäytteen tekijän kirjoittaminen ja teorian esittely on oltava sujuvaa vertailua erilaisten teorioiden pohjalta. Tarkoitus on kuitenkin kuvata jo tehtyä työtä ja sen syntyä. Tämä velvoittaa opinnäytteen tekijän valitsemaan tarkasti ja kriittisesti tehtävään tuotteeseen sitä tukevat ja asiaa eteenpäin vievät lähteet (Vilka & Airaksinen 2004, 72).

Kirjallisuuskatsauksessa tärkeää on valita, eritellä, arvioida ja tulkita kerättyä materiaalia huolellisesti, jotta lukija saa parhaan mahdollisen kuvan aiheesta joutumatta itse tutustumaan lähteenä käytettyyn materiaaliin (Hirsijärvi, Remes & Sajavaara 2008, 252-253). Opinnäytetyön aiheesta ei ole varsinaisesti tuotettu suoraan kirjallista materiaalia, ja tästä johtuen on kirjallisuuskatsauksen avulla lajiteltu saatavilla olevista materiaaleista kriittisesti juuri tähän käyttötarkoitukseen sopiva materiaali. Useiden erilaisten lähteiden hyötynä on, että

asiaa tulee tarkasteltua väkisin erilaisista näkökulmista, joiden rajaamiseksi oli sovellettava valmiiksi muotoiltua näkökulmaa. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 72.)

Jotta opinnäytetyön riskien arviointityökalu olisi mahdollisimman käytännönläheinen, on ollut tarpeellista saada asiantuntijoilta ja tulevilta käyttäjiltä näkökulmia ja ehdotuksia työkalun kehittämiseksi. Yksilöhaastattelut valikoituivat käytettäväksi menetelmäksi käytännön syistä, koska tällaisten asiantuntijoiden kokoaminen ryhmähaastattelua varten olisi ollut maantieteellisistä ja ajallisista rajoitteista johtuen mahdotonta. Toiminnallisen opinnäytetyön oppaassa suositellaan yksilöhaastatteluissa käytettäväksi lomake- tai teemahaastatteluja (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63). Työkalun toimivuuden kannalta käytettiin teemahaastatteluja, pohjautuen ennakkomateriaalina toimitettuun työkaluun, sellaisenaan ja siinä vaiheessa kuin se kulloinkin oli. Teemahaastattelut valikoituivat työkalun toimivuuden selvittämiseen myös siksi, että aihe on ennalta päätettävissä, mutta on kuitenkin lähempänä avoimempaa keskustelua kuin lomakehaastattelut (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 201-202). Tässä työssä on valittu teemahaastattelut käytettäväksi menetelmäksi, jotta saadaan asiantuntijoiden näkemyksiä tukemaan opinnäytetyön työkalun kehitystä (Vilkkä & Airaksinen 2004, 63).

3 Viranomaisvaatimukset yleisötilaisuuksille

Tässä luvussa esitellään viranomaisten antamat vaatimuksen yleisötilaisuuden järjestäjälle. Lakitekstiä käsitellään alkoholittoman yleisötilaisuuden näkökulmasta. Mikäli tilaisuudessa olisi myös anniskelualue, tulisi ottaa huomioon myös Alkoholilain antamat vaateet tilaisuudelle ja anniskelualueelle anniskelulupineen. (Alkoholilaki 1143, 21 a §.)

Koska opinnäytetyön aiheena on riskien arviointityökalun rakentaminen vapaaehtoisvoimin järjestettäviin yleisötilaisuuksiin, voidaan olettaa, että yleisötilaisuuden määritelmäksi sopii parhaiten kokoontumislain mukainen määritelmä yleisötilaisuudelle: ”Yleisötilaisuudella tarkoitetaan tässä laissa yleisölle avoimia huvitilaisuuksia, kilpailuja, näytöksiä ja muita niihin rinnastettavia tilaisuuksia, joita ei ole pidettävä yleisinä kokouksina. Jos tilaisuuteen osallistuminen edellyttää kutsua tai määrätyn yhteisön jäsenyyttä, sovelletaan siihen tämän lain säännöksiä yleisötilaisuudesta, jollei tilaisuutta osanottajien lukumäärän, tilaisuuden laadun tai muiden erityisten syiden perusteella voida pitää luonteeltaan yksityisenä” (Kokoontumislaki 530, 2§). Kokoontumislaki edellyttää tilaisuuden järjestäjiä tekemään kirjallisen ilmoituksen tilaisuuden ajankohdasta tilaisuuden järjestämispaikan poliisille vähintään viisi vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista. Kirjallisesta ilmoituksesta tulee selvitä tilaisuuden aikana tavoitettavissa oleva yhteyshenkilö, tilaisuuden järjestäjä, tilaisuuden tarkoitus, tilaisuuden järjestämispaikka, tilaisuuden alkamis- ja päättymisaika, järjestäjän asettamat järjestyksenvalvojat, sekä tilaisuudessa käytettävät rakennelmat ja muut erityisvälineet (Kokoontumislaki

530, 8§, 14§). Poliisi voi vaatia muitakin selvityksiä tilaisuuden järjestämiseen liittyvistä seikoista, yleensä vaaditaan pelastuslaitokselle toimitettava pelastussuunnitelma sekä todistus tilaisuuden järjestäjän ottamasta vastuuvakuutuksesta (Vuoripuro 2007, 14; Kokoonlumislaki 530, 16§). Tapahtuman vapaaehtoisia työntekijöitä varten on tilaisuuden järjestäjän otettava pakollinen tapaturmavakuutus (Laitinen, Vuorinen & Simola 2009, 23). Poliisi voi kieltää tilaisuuden vedoten tilaisuuden järjestämisen lainvastaisuuteen tai Kokoonlumislain olennaiseen rikkomiseen, järjestyksen ja turvallisuuden ylläpidon puutteellisuuteen, tilaisuuden aiheuttamiin vaaroihin terveydelle ja omaisuudelle tai sen aiheuttamaan haittaan sivullisille tai ympäristölle (Kokoonlumislaki 530, 15§). Jo pelkästään Kokoonlumislain antamilla vaatimuksilla on perusteltua luoda tilaisuuteen pelastussuunnitelma, jonka osana tulee olla riskiarvioinnin tulokset (Pelastuslaki 379, 16§).

Pelastuslaissa pelastussuunnitelman tekemiseen veloitetaan sellaisten tilaisuudet, joissa tapahtumaan osallistuvien ihmisten suuri määrä tai muut erityiset syyt tuottavat merkittävän palo- tai henkilöturvallisuusriskin. Pelastussuunnitelmassa tulee pelastuslain mukaan olla esiteltynä riskien ja vaarojen selvittäminen sekä arviointi. Pelastussuunnitelma tulee toimittaa alueen pelastusviranomaiselle viimeistään 14 vuorokautta ennen tilaisuuden alkamista. Mikäli pelastusviranomainen toteaa pelastussuunnitelman riittämättömäksi, voidaan se palauttaa järjestäjille täydennettäväksi. Pelastusviranomainen on myös tarvittaessa veloitettu suorittamaan palotarkastus tilaisuuden pitopaikassa ennen tilaisuuden alkamista. Mikäli kaikkia pelastusviranomaisen asettamia vaatimuksia ei ole täytetty, on pelastusviranomaisella oikeus keskeyttää tai lopettaa tilaisuus. (Pelastuslaki 379, 16§; Pelastuslaki 379, 80§.)

Tilaisuuden järjestäjää veloitetaan myös Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta. Kyseisen lain mukaan tulee tilaisuuden järjestäjän, eli palvelun tarjoajan, varmistaa etteivät tuotetut kulutuspalvelut, tässä tapauksessa yleisötilaisuudet, aiheuta vaaraa kuluttajan, tilaisuuteen osallistujan, omaisuudelle tai terveydelle. Tästä on tilaisuuden järjestäjän huolehdittava ”olosuhteiden vaatimalla huolellisuuden ja ammattitaidon edellyttämällä tavalla”. Lain kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta mukaan tilaisuuden järjestäjällä on oltava riittävät ja oikeat tiedot tilaisuudesta ja siihen liittyvistä riskeistä. Voidaan siis sanoa, että tämäkin laki vaatii tilaisuuden järjestäjää tai turvallisuudesta vastaavaa henkilöä tekemään tilaisuudesta riskien arvioinnin. (Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 75, 2§.)

Vuoripuron (2007, 16) mukaan tulisi viranomaisille toimitettava materiaali kerätä yhdeksi suuremmaksi suunnitelmaksi, jota usein kutsutaan Turvallisuussuunnitelmaksi. Tähän sisältyy pelastusviranomaisen vaatima pelastussuunnitelma sekä Poliisin vaatimat selvitykset. Näin viranomaisilla on kaikilla yhtenäinen tieto järjestettävästä tilaisuudesta. (Vuoripuro 2007, 16.)

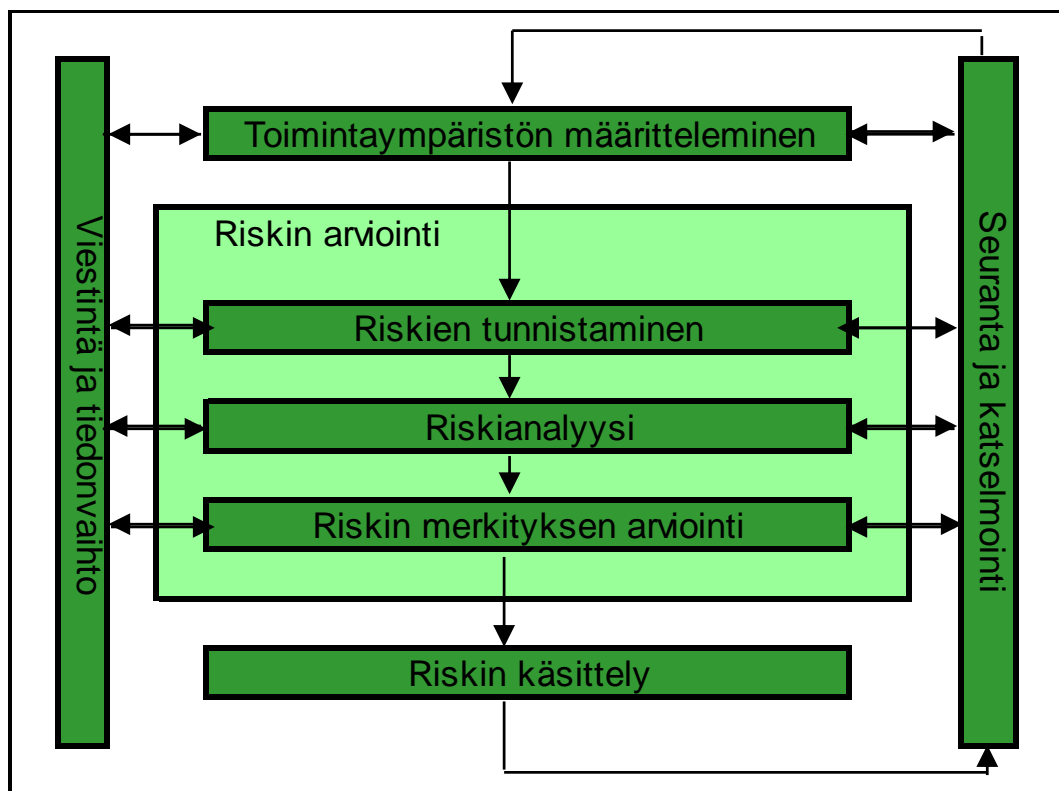
4 Riskienhallinta

Tässä luvussa käsitellään riskienhallinnan ja riskien merkityksen arvioinnin teoriaa sekä tutustutaan riskien arviointiin. Pääosin teoriassa pohjataan riskienhallinnan kokonaisuuden havainnollistamiseen standardin ”SFS-ISO 31000 Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet” avulla, ja vertaillaan sen avaamaa terminologiaa aikaisempien julkaisujen kanssa.

4.1 Riskienhallinnan prosessi

SFS-ISO 31000 standardissa määritellään riskienhallinta koordinoituksi toiminnaksi, jonka tavoitteena on johtaa ja ohjata organisaatiota riskien osalta (SFS-ISO 31000 2011, 12). Verrattuna Suomisen (2003, 27) esittämään määritelmään ”prosessi, jonka avulla yritystä uhkaavia vaaroja voidaan torjua ja niistä aiheutuvia menetyksiä minimoida” on standardin mukainen määritelmä laajempi. Tiukasti katsottuna Suomisen määritelmä voidaan tulkita vain riskienhallinnan toiminnalliseksi prosessiksi, kun taas standardin mukaisen ajattelumallin tavoitteena on laajentaa käsite ”riskienhallinta” koskemaan prosessin lisäksi periaatteellista ajattelua sekä puitteiden määrittelyä (SFS-ISO 31000 2011, 10). Suomisen lisäksi myös Leppänen (2006, 119) on käytännössä kuvannut riskienhallinnan seuraavasti: ”Riskienhallinta on kokonaisvaltainen prosessi, jonka tavoitteena on hallita tunnistettuja riskejä”. Tämä määritelmä jättää pois kokonaisuudessaan Riskienhallinnan standardissa SFS-ISO 31000 mainitun prosessikokonaisuuden toimintaympäristön määrittelemisestä riskien arviointiin, puhumattakaan standardissa riskienhallintaan sisällytetyt periaatteet ja puitteet (SFS-ISO 31000 2011, 26). Tässä opinnäytetyössä tutustumme riskienhallinnan prosessiin Riskienhallinta standardin käsittämällä tavalla.

Alla olevalla kuviolla (Kuvio 1) voidaan havainnollistaa SFS-ISO 31000 standardin riskienhallinnan prosessia hyvin selkeästi. Tässä opinnäytetyössä keskitytään luomaan nimenomaan riskien arviointia varten työkalu, joka sisältää riskien tunnistamisen, riskianalyysin sekä riskien merkityksen arvioinnin. Ensin organisaation on kuitenkin suoritettava toimintaympäristön määrittäminen. (SFS-ISO 31000 2011, 34.)

Kuvio 1 Riskienhallinnan prosessi. (SFS-ISO 31000 2011, 34.)

Riskin arvioinnin prosessi tulee Kuvion 1 mukaisesti aloittaa riskien tunnistamisella. Tässä työvaiheessa on tärkeintä tunnistaa kaikki toimintaympäristössä määritellyn organisaation toimintaan liittyvät riskit, vaikka nämä eivät olisikaan lähtöisin organisaation toiminnasta taikka organisaation vaikutuksen alaisia. Parhaiten tässä projektin osa-alueessa onnistutaan, jos tunnistamisessa on mukana henkilöitä, joilla on tarvittava tietämys käsiteltävästä aiheesta. Kokoonpanon monipuolisuudesta ei myöskään ole haittaa. Riskin tunnistamisessa riskin itsensä määrittelyä lisäksi on tärkeää huomioida riskin syyt ja seuraukset. Riskin tunnistamisessa tavoitteena on luoda kattava luettelo kaikista organisaation toimintaympäristöön kuuluvista riskeistä ja niiden mahdollisen toteutumisen aiheuttamista haitoista. (SFS-ISO 31000 2011, 40.)

4.2 Riskianalyysi

Riskin tunnistamisen jälkeen suoritetaan riskianalyysi, jossa tarkoituksena on luoda pohja riskin merkityksen arvioinnille ja muodostaa käsitys siitä, millainen riski kulloinkin on kyseessä. Riskianalyysiin sisältyy Riskienhallintastandardin mukaan riskin syiden, seurausten ja tapahtuman todennäköisyyden arviointi. Kuten jo teoreettista viitekehystä esitellessä todettiin, on tässä opinnäytetyössä jätetty riskin määritelmästä Riskienhallintastandardin mukainen positiiv-

vinen vaikutus ja voiton mahdollisuus huomioimatta. Riskianalyyssissä tulee myös ottaa huomioon eri riskien väliset yhteydet ja riskien mahdolliset yhteiset juuret, jotta myöhemmässä vaiheessa voidaan mahdollisimman helposti käsitellä useammankin riskin juuria kerralla ja säästää näin aikaa, rahaa tai vaivaa. (SFS-ISO 31000 2011, 40, 42.)

Riskianalyysia voidaan ajatella tutkimuksellisesta lähestymiskulmasta. Ennen analyysin toteuttamista voidaan miettiä, halutaanko toteuttaa laadullinen vai määrällinen analyysi vai näiden yhdistelmä. Ideaalitulanteessa organisaatio pystyy tuottamaan molempien yhdistelmän. On kuitenkin mietittävä analyysin tarkoitusta ja suhteutettava käytettävät resurssit sen mukaan. Riskianalyyssissä pääajatuksena on kuitenkin koota joukko asiantuntijoita pohtimaan realistisia riskejä riskien merkityksen myöhempää arviointia varten. (SFS-ISO 31000 2011, 42.)

Riskianalyysin aikana on tarkoituksena myös arvioida jokaisen riskin riskitaso esimerkiksi alla olevaa kuviota (Kuvio 2) apuna käyttäen (SFS-ISO 31000 2011, 42). Alla olevaa kuviota käyttäen voidaan riskit jakaa viiteen luokkaan: 1 merkityksetön, 2 vähäinen, 3 kohtalainen, 4 merkittävä, 5 sietämätön. Jokaiselle riskille määritetään oma luokkansa arvioimalla ensin riskin tapahtuman todennäköisyyttä asteikolla epätodennäköinen, mahdollinen ja todennäköinen. Epätodennäköinen tarkoittaa maksimissaan kerran vuodessa esiintyvää tapahtumaa, tai tapahtumaa joka ei ole vielä koskaan esiintynyt. Mahdollinen tarkoittaa tapahtumaa joka esiintyy ainakin kerran vuodessa, mutta maksimissaan kerran kuukaudessa. Todennäköinen tapahtuma esiintyy ainakin kerran kuukaudessa.

Tapahtuman todennäköisyys	Seurauksien vakavuus		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1 (merkityksetön)	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)
Mahdollinen	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)
Todennäköinen	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)	5 (sietämätön)

Kuvio 2 Riskitason määrittäminen. (Riskien arviointi.)

Kun tapahtuman todennäköisyydestä on päästy organisaation analyysiin osallistujien kesken yhdenmielisyyteen, tulee arvioida riskin seurauksien vakavuutta asteikolla vähäiset, haitalliset ja vakavat. Tällä tavoin toimimalla saadaan kaikki riskit jaettua viiteen luokkaan. Luokittelua tehdessä tulee kuitenkin ymmärtää, että varsin erilaisia riskejä päätyy samaan luokkaan. Esimerkiksi luokassa 2 vähäinen voi olla kahdenlaisia riskejä: sellaisia joiden tapahtuman todennäköisyys on mahdollinen ja seurauksien vakavuus vähäinen tai sellaisia riskejä joiden tapahtuman todennäköisyys on epätodennäköinen, mutta seurauksien vaikutukset haitallisia. (Leppänen 2006, 127; SFS-ISO 31000 2011, 42.)

5 Riskien arviointityökalu yleisötilaisuuksiin

Tässä luvussa esitellään valmis riskien arviointityökalu, joka kehitettiin. Ensin esittelyssä on työkalun lähtötilanne ja pohjana käytetty materiaali valintakriteereineen. Toisena esitellään työkalun kokeilukerroilta saadut kehitysehdotukset. Sen jälkeen on vuorossa työkalun elementtien esittely.

5.1 Työkalun kehitys

Riskien arviointityökalu on suunnattu henkilöille, joilla ei ole aiempaa kokemusta riskien arviointityökaluista, niiden käytöstä eikä riskienhallinnasta ylipäänsä. Tästä syystä työkalun pohja mietittiin sellaiseksi, että se olisi mahdollisimman monelle perusajatuksestaan tuttu muista yhteyksistä. Tällä periaatteella päädyttiin hiljaista aivoriihitekniikka käyttävään Pk-yrityksen riskienhallintafoorummin (myöhemmin PK-RH) Potentiaalisten ongelmien analyysiin (myöhemmin POA). (Hassinen 2008, 46; Potentiaalisten ongelmien analyysi -tietokortti.)

Potentiaalisten ongelmien analyysi (POA) perustuu organisaation sisäisen asiantuntijaryhmän tekemään riskien arviointiin. Riskien arviointityökaluun kuuluu työkalun esittelevä tietokortti ja yleinen, mahdollisimman hyvin kaikille sopiva avainsanaluettelo (Potentiaalisten ongelmien analyysi -tietokortti). Tällaisenaan POA ei kuitenkaan pakettina vastaa tässä opinnäytetyössä tavoiteltua mahdollisimman helppoa ja yleisötilaisuuksia varten räätälöityä pakettia, joten käyttöön otettiin ainoastaan POA:n ydinidea hiljaisesta aivoriihestä ja avainsanaluettelosta. Ensimmäisessä versiossa työkalu käsitti kahden A4 -sivun verran tekstiä, Times New Roman -fontilla, mustaa valkoisella fonttikokona 10. Ensimmäisellä sivulla annettiin ranskalaisilla viivoilla erilaisia määritelmiä sanalle riski sekä ohjeet riskien luokitteluun. Lisäksi annettiin selvitys siitä kuinka nyt suoritettaisiin riskien tunnistaminen, kerrottiin kuka tilaisuuden vetäjänä toimii ja millaisiin luokkiin riskit on tässä työkalussa tunnistamista varten jaettu. Toisella sivulla esiteltiin lyhyesti Potentiaalisten Ongelmien Analyysi työkaluna ja kääntöpuolella oli PK-RH:n avainsanaluettelo hieman karsittuna ja vahvistettuna. Ensimmäisen version ollessa valmis joutui idea hyllylle vuodeksi.

Syksyllä 2010, erään toisen työelämäprojektin yhteydessä, jossa haastateltiin tapahtumaturvallisuuden asiantuntijoita urheilutapahtumien uhkakuvista. Tällöin tuli esille hyviä ideoita riskien arviointityökalun muokkaamiseksi. Helsingin poliisin entisen komisarion Reijo Muurin haastattelussa saatiin muutamia arvokkaita vinkkejä siitä, mitä tällaisessa työkalussa olisi hyvä ottaa huomioon. Vinkkejä saatiin muun muassa avainsanaluettelon päivittämistä varten ja riskien jakamisesta erilaisiin luokkiin käsittelyä varten. Myöhemmin samana syksynä, kun haastatellussa oli Turvatiimin erityisturvallisuusyksikön Björn Åkerblom, kysyttiin häneltä

muutamia kysymyksiä opinnäytetyöhön liittyen. Tämän keskustelun jälkeen lisättiin työkaluun kaksi erilaista aikajaksoa, joilta riskejä kartoitettaisiin erikseen. Kun nämä neuvot oli saatu, palattiin taas sorvin ääreen muokkaamaan työkalua uuteen malliin. (Muuri 2010; Åkerblom 2010.)

Syksyllä 2010 työkalu oli edelleen mustavalkoinen tekstidokumentti, mutta avainsanaluettelo muokattiin yhdessä Ropecon-tapahtuman järjestäjien kanssa vastaamaan paremmin tapahtumaturvallisuutta. Lisäksi samojen asiantuntijoiden kanssa riskit jaettiin viiteen luokkaan: Henkilöstö, Ympäristö (joka sisältää myös viranomaistahot), Tiedonkulku, Kävijät/Asiakkaat ja Muut mahdolliset. Riskien tunnistaminen jaettiin myös kahteen aikajaksoon: Ennen tapahtumaa ja Tapahtuman aikana. Ennen tapahtumaa käsittää koko sen ajan, kun tapahtuma päätetään järjestää, aina siihen saakka, kun ollaan tapahtuman alkamispäivää edeltävässä illassa. Tapahtuman aikana - ajanjakso käsittää ajan tapahtumaa edeltävästä illasta aina siihen saakka kun tapahtuma on ohi, kävijät poistuneet, tapahtumapaikka suljettu ja siivottu, sekä tapahtumassa käytetyt materiaalit palautettu säilytyspaikkoihinsa. Tapahtuman jälkeen tulevaa ajanjaksoa eivät Ropecon -tapahtuman Maeda tai Ahonen katsoneet mielekkääksi lisätä käsiteltävien riskien ajanjaksoihin, vaan pääkohdat sisällytettäisiin Tapahtuman aikana - ajanjaksoon. (Maeda 2011; Ahonen 2011.)

Keväällä 2011 tehtiin suunnitelmallinen aikataulu siitä, koska opinnäytetyön tulisi olla valmis, ja opinnäytetyösuunnitelma esiteltiin Laurea-ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa. Näiden suunnitelmien teon jälkeen vaipui työkalu taas taka-alalle, oli aika kirjoittaa tätä dokumenttia. Kesällä 2011 työkaluun paneuduttiin taas ajatuksella, jotta se olisi valmis koekäyttöä ja esittelyä varten. Tässä vaiheessa koko työkalun ulkoasu ja rakenne muutettiin. Ensimmäisenä päätettiin tehdä PowerPoint -esitys riskien arviointitilaisuutta varten, jotta jokaisen tilaisuuden vetäjän ei sitä tarvitsisi itse tehdä uudelleen. Värimaailma muokattiin pirteäksi ja houkuttelevaksi. Riskien arviointitilaisuuteen osallistujille täytyy lähettää ilmoitus tilaisuuden ajankohdasta, tällaisen ilmoituksen pohjaa suunniteltaessa saatiin uusi idea täydentämään riskien arviointityökalua. Ilmoituksen kanssa samaan aikaan lähetettäisiin osallistujille tietopaketti riskeistä ja riskien kartoittamisesta, jotta osallistujat voisivat asettaa ajatuksensa oikeille urille jo ennen tilaisuutta. Tästä tietopaketista piti tehdä tiivis, informatiivinen ja mielenkiintoinen ulkoasultaan. Loppujen lopuksi myös osallistujille lähetettävästä tietopaketista tuli PowerPoint-esitys samalla teemalla kuin tilaisuutta varten tehty esitys. Samoihin aikoihin heräsi ajatus tehdä myös tilaisuuden vetäjälle tietopaketti PowerPoint-esityksenä. Tämä tietopaketti esittelisi koko riskien arviointityökalun sisällön, antaisi ohjeet riskien arviointitilaisuuden läpiviemiseksi, kertoisi lyhyesti mitä riskit ovat, antaisi ohjeet riskien luokittelukseksi, sekä lyhyesti ohjeen siitä, mitä arviointitilaisuuden jälkeen olisi tehtävä. Tällainen esitys myös tehtiin.

Kun riskien arviointityökalua loppukesällä 2011 kokeiltiin ensimmäisen kerran uudessa ulko-muodossaan, kävi ilmi, että opas riskien arviointitilaisuuden vetäjälle oli riittämätön. Lisää materiaalia tarvittaisiin, jotta ymmärrys tilaisuuden kulusta olisi selvä. Tässä vaiheessa kävi myös selväksi, että opas tilaisuuden vetäjälle tulisi olemaan liian monimutkainen ja epäselvä lukijalleen, jos sen toteuttaisi PowerPointilla. Oli siis aika palata askel taaksepäin ja muuttaa kyseinen opas takaisin tekstitiedostoksi. Uusimmassa kokoonpanossaan myös työkalun luoja on tyytyväinen pakettiin.

5.2 Palaute työkalusta

Työkalua koekäytettiin kahdesti sen alkuperäisessä asussa. Palautetta haastatelluilta ja mukana kokeilukerroilla olleilta saatiin muun muassa siitä, että idea on toimiva ja tarpeellinen vapaaehtoisvoimin järjestettävien tilaisuuksien järjestäjille (Ahonen 2011; Maeda 2011). Kriittikkiä tuli kuitenkin tilaisuuden vetäjälle suunnatusta tietopakettista. Tilaisuuden kulkua ja tapahtumien järjestystä kehoitettiin tarkentamaan ja painottamaan materiaalissa. Lisäksi toivottiin laajempaa tietopakettia riskienhallinnasta riskien arviointitilaisuuden vetäjälle (Maeda 2011). Osallistujille tarkoitettuun tietopakettiin toivottiin enemmän konkreettisia esimerkkejä erilaisista riskeistä, niiden luokittelemisesta, ja materiaalia joka herättelisi osallistujan ajattelemaan asiaa jo alusta alkaen laajemmin (Maeda 2011). Myös PowerPoint-esitysten tiettyyn tilaisuuslajiin, esimerkiksi roolipelitapahtumaan, viittaavia esimerkkejä toivottiin muutettavan laajemmiksi, jotta monenlaisia tilaisuuksia järjestävät organisaatiot saisivat materiaalista mahdollisimman paljon irti (Ahonen 2011).

Saatu palaute johti suuriin muutoksiin riskien arviointityökalussa. Riskien arviointitilaisuuden vetäjälle suunniteltu tietopaketti muutettiin täysin. Myös sen formaatti vaihdettiin PowerPoint-esityksestä tekstitiedostoksi, jotta tarvittava tietomäärä saataisiin aseteltua graafisesti miellyttävästi ja joustavasti. Esimerkkien määrää lisättiin ja riskienhallinnan teoretietouden osuutta kasvatettiin. Tekstitiedosto jaettiin kolmeen osaan: 1) työkalun sisältö ja käyttötarkoitus, 2) riskienhallinnan teoria esimerkkeineen ja 3) riskien arviointi, tilaisuuden kulku ja työkalun käyttäminen.

5.3 Työkalun osat

Vapaaehtoisvoimin järjestettävien yleisötilaisuuksien riskien arviointityökalu sisältää tekstitiedoston, kaksi PowerPoint-esitystä ja lomakepohjan riskien analysointitilaisuutta varten. PowerPoint-esitykset valittiin materiaalin pohjaksi, koska sivujen rajattu koko pakottaa tiivistämään asiaa. Täten tiedostoista ei tule liian suuria. PowerPoint mahdollisti myös ulkoasun

muokkaamisen kiinnostavammaksi kuin pelkkä tekstitiedosto olisi mahdollistanut tekijän taidoilla.

Riskien arviointitilaisuus - Opas tilaisuuden vetäjälle on tarkoitettu oppaaksi riskien arviointitilaisuuden vetäjälle. Tiedot on esitetty siten, että ne olisivat ymmärrettävät ja selkeät myös henkilölle, jolla ei ole aiempaa kokemusta turvallisuusosalta eikä riskien arviointien tekemisestä. Tämä dokumentti valmistaa tilaisuuden vetäjän ymmärtämään, mitä hän on tekemässä. Vetäjältä kuitenkin odotetaan, että hän tutustuu myös kahteen mukana tulevaan PowerPoint -esitykseen, jotta tilaisuuden vetäminen olisi mahdollisimman helppoa hänelle. (Liite 1.)

Riskien arviointitilaisuus - Tietopaketti osallistujille -esitys on tarkoitettu lähetettäväksi sähköpostin tai vastaavan sähköisen median välityksellä tilaisuuteen osallistuville henkilöille ainakin viikkoa ennen tilaisuutta. Tässä esityksessä kerrotaan, mitä tilaisuus tulee pitämään sisällään, millaisia asioita tilaisuudessa tullaan käsittelemään ja kuinka osallistujien olisi hyvä tilaisuuteen valmistautua. Esitys on laadittu sellaiselta pohjalta, että henkilöt, jotka eivät ole koskaan olleet tekemisissä riskien arviointityökalujen kanssa, tietävät mitä ja millaisia asioita tilaisuudessa etsitään. (Liite 2.)

Riskien arviointitilaisuus -esitys on tarkoitettu riskien arviointitilaisuuden aikana kaikille näytettäväksi. Esitys koostuu käsiteltävien riskiluokkien omista sivuista, joilla kerrotaan lyhyesti perustiedot, toisin sanoen sen, millaisia riskejä nyt etsitään. Lisäksi jokaisen riskiluokan jälkeen on lisätty ”apusana”-sivu, jossa on lueteltuna kyseiseen riskiluokkaan liittyviä apusanoja, joilla ideointia voidaan auttaa eteenpäin ongelmatilanteissa. (Liite 3.)

Lisäksi työkaluun kuuluu olennaisesti lomakepohja (Liite 4), jonka tavoite on helpottaa ideointia. Lomakepohjaan on kommentteilla ohjeistettu lomakepohjan käyttö. Kommentit poistamalla voidaan lomakepohja ottaa sellaisenaan käyttöön. Lomakepohjan tarkoitus on myös helpottaa riskien arviointia.

6 Yhteenveto ja työn arviointi

Tässä luvussa arvioin tekemääni opinnäytetyötä, sen hyviä ja huonoja puolia. Lisäksi esitän omat pohdintani toteutuneesta työkulusta ja siitä, mitä olisi voinut vielä tehdä tai olisi pitänyt tehdä toisin. Kokonaisuutena olen opinnäytetyöhöni tyytyväinen. Jollei opinnäytetyöhön varattu aika olisi ollut rajallinen, monia kohtia olisi voinut tehdä toisin. Esimerkiksi riskien jatkokäsittelyä olisi voinut tehdä laajemminkin.

6.1 Reliabiliteetti ja validiteetti

Toiminnallisen opinnäytetyön ollessa kyseessä ei voida suoraan puhua tutkimuksellisesta termistä ”reliabiliteetti”, joka tarkoittaa suoraan tutkimuksen toistettavuutta ja tulosten luotettavuutta. Toiminnallisessa opinnäytetyössä tällaista mitattavaa arvoa, jolla voitaisiin suoraan osoittaa tuotoksen reliabiliteetti, on vaikea määritellä. Täytyy siis puhua tuotoksen tuottamisen läpinäkyvyydestä ja käytettyjen lähteiden ajantasaisuudesta. Validius on myös tarkoitettu tutkimusten arviointiin siten, ettei sitäkään voida suoraan käyttää puhuttaessa toiminnallisesta opinnäytetyöstä, mutta validiuskin voidaan osoittaa näyttämällä opinnäytteen pätevyys luotettavuuden, lähteiden käytön ja luomisprosessin kuvauksen perusteella. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 226-228.)

Voidaan katsoa tätä opinnäytetyötä taaksepäin ja arvioida, ovatko käytetyt lähteet olleet ajantasaisia ja tarkoituksenmukaisia. Lakiperusteiset lähteet on haettu Finlex -palvelun ajantasaisten säädösten osastolta, joten opinnäytetyötä tehdessä on käytetty vain tuoreimpia ja ajantasaisia lakiperusteita. Myös valitut lait ovat juuri opinnäytetyön aihealuetta koskevia. Kirjallisuuslähteitä valittaessa on suurin osa teoriatietoudesta perustettu suoraan kansainvälisen riskienhallintastandardin viralliseen suomennokseen. Vertailevana tietona on käytetty alan asiantuntijoiden tuotoksia tukemaan standardin antamaa pohjarakennetta. Riskienhallintamateriaalin lisäksi on turvauduttu myös työturvallisuudesta kertovaan kirjallisuuteen sen ajantasaisuuden ja arvostettavuuden vuoksi. Tutkimuksellisen teorian pohjalla taasen on käytetty tutkimusten asiantuntijoiden tuotosta, sekä toiminnallisen opinnäytetyön opasta. Kaikki käytetyt kirjalliset lähteet on arvioitu ennen käyttöä ja todettu tarvetta vastaaviksi.

Haastattelujen osalta otanta olisi voinut olla suurempi määrällisesti, mutta laatu on työn tavoitteet huomioon ottaen ollut oikea. Muuri sekä Åkerblom ovat turvallisten tilaisuuksien rautaisia asiantuntijoita niin suurten kuin pientenkin tilaisuuksien osalta, Maeda ja Ahonen taas ovat asiantuntijoita vapaaehtoisvoimin järjestettävien yleisötilaisuuksien osalta omaamansa useiden vuosien kokemuksen varmuudella. Tavoitteena oli kuitenkin työstettäessä saada enemmän asiantuntijahaastatteluja työkalun eri työvaiheista ja enemmän käyttökokemuksia valmiista työstä. Valitettavasti aikataulu ei kuitenkaan riittänyt useampien haastattelujen ja kokeilukertojen tekemiseen.

Työn alkuperäistä ideaa pohdittaessa voisi kuitenkin todeta, että työn todellisen tarpeen olisi voinut helpostikin todistaa tekemällä lyhyt Internet-pohjainen kysely vapaaehtoisvoimin yleisötilaisuuksia järjestäville tahoille. Kyselyssä olisi pyydetty ainoastaan tapahtumaorganisaation nimi sekä vastaus siihen, kokeeko vastaaja tämänkaltaisen työkalun tarpeelliseksi omassa yleisötilaisuudessaan. Idealelle on kuitenkin tilaus, joten tämän todistaminen kyselyllä pelkäs-

tään olisi ollut ajanhukkaa, ellei samaa kyselyä olisi käyttänyt hyväkseen markkinoidakseen työkalua.

6.2 Prosessin arviointi

Kuten jokaisessa opinnäytetyössä, myös tässä työssä oli aikataulutusta ja kirjoittaja itse suurin vastustajansa. Vaikka keväällä 2011 luotiin realistinen ja helpostikin toteutettava aikataulu työn valmistumiselle, jäi työn viimeistely silti viime hetkille. Työn vaikeimmaksi osuudeksi on muotoutunut omien kokemusten ja omien arviointien kirjoittaminen puhtaaksi. Lisäksi itse riskien arviointityökalun puhtaaksikirjoittaminen ja viimeistely ovat olleet haastavia. Työkalun jatkuva eläminen ja muuttuminen prosessin aikana ovat myös lisänneet omat haasteensa työn loppuun saattamiseksi.

Johonkin on vain vedettävä raja. Siltikin jokainen kehitysaskel viimeiseen saakka on parantanut työkalua ja sen käytettävyyttä entisestään. Alkuvaiheessa työskentelyä oli myös välillä vaikea hahmottaa: onko tässä projektissa tarpeeksi ainesta opinnäytetyöksi. Työkalun työstäminen ja raportin kirjoittaminen aiheesta eivät ole olleet nopeita ja helppoja prosesseja. Tämän työn kantavana voimana ovat kuitenkin olleet alusta loppuun saakka omat kokemukset tapahtumaturvallisuudesta ja nimenomaan vapaaehtoisvoimin järjestettävissä tapahtumissa. Työn aihetta ja kokonaisuutta on puitu muiden vapaaehtoistapahtumia järjestävien henkilöiden kanssa useita tunteja ja vastaanotto on ollut positiivista.

6.3 Jatkokehitys

Nyt kun työ on viralliselta osuudeltaan valmis, on toinen vaihe epävirallisesti vasta alkamassa. Tavoitteena on saada riskien arviointityökalu mahdollisimman laajalle levitykselle erilaisille tapahtumaturvallisuutta käsitteleville foorumeille, pelastuslaitoksille ja mahdollisesti myös muualle. Uskon, että työstä tulee vielä palautetta ja sitä päästään tulevaisuudessa kehittämään eteenpäin yhä toimivampaan ja asiakasystävällisempään suuntaan.

Kuten aiemmin jo mainittiin, olisi ollut hyvä saada enemmän asiantuntijoilta lausuntoja työstä ja sen käytettävyydestä. Toivottavaa onkin saada tällaisia epävirallisesti, jotta päästään vielä kehittämään työkalua entisestään ennen suurempaa levitystä. Olisi ollut myös hyvä idea laajentaa riskien arviointityökalua kattamaan myös riskien jatkokäsittelyn ja taulukoinnin, mutta se olisi laajentanut työtä liikaa ja ylittänyt opinnäytetyöltä vaaditut rajat.

Lähteet

- Alkoholilaki 1143/1994. Viitattu 25.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>
- Hassinen, J. 2008. Ideointityökalupakki. Versio 5. Partus.
http://intie.files.wordpress.com/2010/01/ideointimenetelmat_partus_v5.pdf
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja Kirjoita. 13.-14. Osittain uudistettu painos. Keuruu: Tammi.
- Kokoontumislaki 530/1999. Viitattu 25.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990530>
- Kuusela, H. & Ollikainen, R. 1998. Riskit ja riskienhallinta. Vammala: Tampereen yliopisto.
- Laitinen, H., Vuorinen, M. & Simola, A. 2009. Työturvallisuuden ja -terveyden johtaminen. Tallinna: Tietosanoma.
- Laki kulutustavaroiden ja kuluttajapalvelusten turvallisuudesta 75/2004. Viitattu: 3.11.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040075>
- Leppänen, J. 2006. Yritysturvallisuus käytännössä. Jyväskylä: Talentum.
- Pelastuslaki 379/2011. Viitattu 25.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110379>
- POA - yleinen avainsanaluettelo -tietokortti. Viitattu 25.9.2011.
<http://www.pk-rh.fi/pdf/poa-yleinen-avainsanaluettelo-tietokortti>
- Potentiaalisten ongelmien analyysi -tietokortti. Viitattu 25.9.2011.
<http://www.pk-rh.fi/pdf/potentiaalisten-ongelmien-analyysi-tietokortti>
- Riskien arviointi. Viitattu 23.11.2011.
<http://www.tyosuojelu.fi/fi/riskienarviointi/67>
- SFS-ISO 31000. 2011. Riskienhallinta. Periaatteet ja ohjeet. Helsinki: Suomen Standardisoimisliitto
- Suominen, A. 2003. Riskienhallinta. 3. Painos. Vantaa: WSOY.
- Vilka, H. & Airaksinen, T. 2004. Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.-2.painos. Jyväskylä: Gummerus.
- Vuoripuro, J. 2007. Suurten yleisötilaisuuksien turvallisuusopas. Keski-Uudenmaan pelastuslaitos. Viitattu 25.9.2011.
http://www.ku-pelastus.fi/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=23&Itemid=78
- Julkaisemattomat lähteet
- Ahonen, H. 2011. Ropecon -tapahtuma. Haastattelu 7.7.2011
- Maeda, E. 2011. Ropecon -tapahtuma. Haastattelu 13.8.2011
- Muuri, R. 2010. Entinen Helsingin kaupungin komisario. Haastattelu Lokakuu 2010
- Åkerblom, B. 2010. Turvatiimi tapahtumaturvallisuus. Haastattelu Lokakuu 2010

Kuviot

Kuvio 1 Riskienhallinnan prosessi

Kuvio 2 Riskitason määrittäminen

Liitteet

Liite 1: Opinnäytetyönä tehdyn työkalun - Opas tilaisuuden vetäjälle

Tervetuloa!

Kiitos mielenkiinnostasi opasta kohtaan. Tämä opas on tarkoitettu vapaaehtoisvoimin järjestettävien tilaisuuksien riskien arviointitilaisuuksien läpiviemiseksi ja riskiajattelun herättämiseksi tapahtumajärjestäjien taholla. Seuraavilla sivuilla käydään läpi tämän paketin sisältö, käytettävä työmenetelmä, riskin määritelmä ja tietolähteitä jatkotoimenpiteitä ja jatkokehittelyä varten.

Toivottavasti materiaalista on apua tapahtumallenne!

Terveisin,

Tiina Hirvonen

Laurea-ammattikorkeakoulu

Turvallisuusalan koulutusohjelma

Työkalun sisältö

Tässä paketissa on käytetty pohjana Pk-yrityksen riskienhallinta foorumilta (www.pk-rh.fi) löytyvää POA -Potentiaalisten Ongelmien Analyysi -menetelmää. Tämän työkalun tarkoituksena on auttaa yleisötilaisuuden järjestäjää tekemään riskien arviointi ammattimaisesti ja tehokkaasti. Samalla tarkoituksena on myös herätellä tilaisuuteen osallistujia ajattelemaan riskejä omalla osa-alueellaan ja näin nostaa tilaisuuden kokonaisturvallisuuden tasoa.

Paketti sisältää:

- Ohjeet tilaisuuden vetäjälle
- Ohjeet lähetettäväksi osallistujille ennen tilaisuutta
- Tilaisuutta varten tehdyn PowerPoint -esityksen
- Lomakepohjan tilaisuutta varten
- Lyhyet ohjeet riskien arviointiin

1. Mitä ovat riskit

Jotta voit järjestää riskien arviointitilaisuuden onnistuneesti, on tietenkin oltava ymmärrys siitä, mitä riskit oikeasti ovat. Alla on muutama määritelmä avaamaan käsitystänne.

- Riski on tapahtunut tai mahdollisesti tapahtuva asia, jolla voi olla negatiivisia vaikutuksia tapahtuman järjestämiseen.
- Riski kuvaa myös vaaraa ja epätietoisuutta, joka liittyy onnettomuuden mahdollisuuteen.
- Riski voidaan myös ”suomentaa” tarkoittavan vaaratekijöitä, jotka uhkaavat ihmistä tai toimintoa juuri tietyllä hetkellä.

Nämä samat määritelmät on myös esitelty osallistujille lähetettävässä tietopakettissa. Riskeinä juuri nyt pohdittavalle tapahtumalle voivat olla myös jo aiemmin tapahtuneet vaaratilanteet tai ongelmatilanteet. Myös läheltä piti tilanteet lasketaan!

2. Menetelmä ja tilaisuuden kulku

Potentiaalisten Ongelmien Analyysi - POA on tehokas riskien tunnistusmenetelmä ja toimii hiljaisella aivoriihiteknikalla. Menetelmän tavoitteena on tunnistaa riskit, joita voi syntyä tapahtumassa sekä tapahtuman lähiympäristössä. On hyvä muistaa, että tunnistamattomia riskejä ei voida hallita. Riskien tunnistaminen on kaikkien etu. POA:n käyttö edellyttää työryhmältä avointa mieltä ja luovaa ideointia.

Tässä työkalussa riskejä arvioidaan kahdessa ajallisesti jaotellussa pääryhmässä:

Ennen tapahtumaa tarkoittaa koko sitä aikaa, kun tilaisuus on päätetty järjestää, aina siihen saakka kun päästään tapahtumaa edeltävään iltaan.

Tapahtuman aikana tarkoittaa aikaa edeltävästä illasta lähtien aina siihen saakka kunnes tilaisuus on päättynyt, kävijät poistuneet, paikat siivottu ja kaikki tilaisuudessa käytetyt tavarat on palautettu oikeisiin säilytyspaikkoihinsa.

Näiden ajallisesti jaoteltujen pääryhmien lisäksi riskit on jaettu vielä viiteen alaryhmään:

Henkilöstö, ympäristö, tiedonkulku, kävijät ja muut mahdolliset. Nämä kaikki on esitelty tarkemmin PowerPoint-esityksessä osallistujille ja tilaisuutta varten.

Ensin siis käsitellään kaikki viisi alaryhmää Ennen tapahtumaa olevasta näkökulmasta ja sen jälkeen samat viisi käsitellään Tapahtuman aikaisesta näkökulmasta.

POA- riskien tunnustusryhmään olisi hyvä valita monipuolisesti ihmisiä eri tehtävistä, esimerkiksi turvallisuusvastaava (voi toimia myös vetäjänä, jolloin ei osallistu), työvoimasta vastaava, ohjelmasta vastaava henkilö taikka muita mieleesi tulevia tapahtuman hyvin tuntevia ta-hoja.

Ennen tilaisuutta

- Tutustu materiaaliin hyvin, myös kävijöille lähetettävään materiaaliin ja tilaisuutta varten tehtyyn esitykseen.
- Pohdi olisiko syytä jakaa riskien käsittely vaikkapa kahteen eri tilaisuuteen?
- Sovi tilaisuudelle/tilaisuuksille päivämäärä/päivämäärät ja osallistujat.
- Varaa rauhallinen tila, mielellään sellainen jossa on mahdollista käyttää videotykkiä.
- Noin viikkoa ennen tilaisuutta lähetä osallistujille sähköpostissa/muuta sähköistä mediaa käyttäen tietopaketti tutustumista varten.
- Tulosta POA-ideointilomakkeita

Tilaisuuden kulku

- Varmistetaan, että kaikilla on puhelimet poissa päältä taikka vähintään äänettömällä.
- Jaetaan osallistujille POA-ideointilomake
- Kerrotaan osallistujille, käsitelläänkö nyt ennen tapahtumaa olevia riskejä vai tapahtuman aikana ajankohtaisina olevia riskejä
- Asetetaan kaikkien näkyville tilaisuutta varten tehty PowerPoint-esitys, jossa jokaiselle alaluokalle on oma sivunsa
- Tilaisuutta varten tehdyssä esityksessä on myös jokaisen aihealueen jälkeen tehty apusana-sivu, joka tulee laittaa esille siinä vaiheessa kun näyttää siltä, että jollakulla osallistujalla ei ideointi meinaa sujua
- Annetaan osallistujille aihe. Esimerkiksi: ”Ennen tapahtumaa, henkilöriskit”
- Aikaa on noin minuutti tai kaksi alussa ja ideoita pitäisi jokaiselta tulla kolme
- Tämän jälkeen kierrätetään ideointilomakkeita myötäpäivää seuraavalle ja taas minuutti aikaa
- Tätä jatketaan kunnes kaikilta ovat ideat lopussa, tarvittaessa ennen tätä jaetaan osallistujille lisää ideointilomakkeita.
- Jokaisen aihealueen käsittelyn jälkeen on hyvä pitää noin 5-10 min tauko, jotta tilaisuudesta ei tule liian rankka osallistujille
- Kun kaikki aiottu aihealueet on käsitelty, on aika alkaa luokittelemaan riskejä. Tästä lisää seuraavaksi.

Riskien luokittelu

Riskit arvioidaan oheisen taulukon mukaan katsomalla erikseen riskin toteutumisen todennäköisyyttä ja seurausten vakavuutta. Eli mikäli riskin tapahtuma todennäköisyys on mahdollinen ja seuraukset olisivat vakavat, tulisi kyseisen riskin luokitukseksi Merkittävä (4).

Tapahtuman todennäköisyys	Seurauksien vakavuus		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1 (merkityksetön)	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)
Mahdollinen	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)
Todennäköinen	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)	5 (sietämätön)

Helppoiten riskien luokittelu käy siten, että otetaan jokainen aihealue kerrallaan, jaetaan jokaiselle yksi täytetty ideointilomake, kuitenkin siten ettei se ole hänen aloittamansa.

Jokainen täyttää ensimmäiseen lokeroon numeron kuvaamaan arvioimaansa riskiluokkaa ja kun koko sivu on käsitelty, vaihdetaan taas ideointilomakkeita myötäpäivää seuraavalle ja jokainen käsittelee sivun uudelleen. Mikäli seuraavalla käsittelijällä on huomautettavaa edelliseen arvoon, laittaa hän samaan ruutuun pienellä oman ehdotuksensa. Näin jatketaan kunnes lomakkeet on käyty läpi. Jokaisen riskiluokan käsittelyn jälkeen tilaisuuden vetäjä kokoaa arvioidut lomakkeet itselleen ja koko ryhmän kesken käydään läpi ne riskit, joiden arvioinnista ei olla oltu yksimielisiä ja koko ryhmän kanssa päätetään oikea luokitus.

Riskien luokittelun aikana on osallistujien sallittua ja jopa toivottua keskustella keskenään riskien luokituksista.

Näin jatketaan läpi jokaisen riskiluokan.

Kuinka tästä eteenpäin?

Kun tilaisuus on ohi ja riskit luokiteltu on jatkokäsittelyn aika. Tässä vaiheessa saadut riskit lajitellaan riskiluokan ja luokittelun mukaan. Esimerkiksi Henkilöriskit ennen tapahtumaa lajitellaan taulukkoon siten, että ensin ovat riskiluokitukseltaan sietämättömät (5) riskit ja sen jälkeen merkittävät ja niin edelleen läpi kaikkien riskiluokkien. PK-RH:n sivuilla (<http://www.pkrh.fi/pdf/riskienhallintatoimenpiteet-yhteenvetolomake-tyokortti>) on hyvä esimerkki siitä, kuinka tällainen taulukko olisi hyvä rakentaa. Taulukoinnin jälkeen on aika organisaation sisällä suunnitella, mitä kullekin riskille tehdään. On kuitenkin tärkeää, että tilaisuuden jälkeen riskejä ei vain unohdeta, vaan niiden käsittelylle tulee laatia aikataulu asian sujumisen varmistamiseksi ja jokaiselle riskille tulisi myös valita vastuhenkilö.

Lisätietoa tarjolla

- Tämän paketin toteuttajaan voi olla yhteydessä sähköpostilla (hirvonen.tiina@gmail.com)
- Pk-rh:n nettisivuilta löytyy kattavasti tietoa riskienhallinnasta, joskaan ei suorina ratkaisuuina tapahtumaturvallisuuteen (www.pk-rh.fi)

Liite 2: Opinnäytetyönä tehdyn työkalun PowerPoint esitys - Tietopaketti osallistujille

Mitä ovat riskit?

Ensimmäisenä tarjoamme muutaman riski-määritelmän.

- Riski on tapahtunut tai mahdollisesti tapahtuva asia, jolla voi olla negatiivisia vaikutuksia tapahtuman järjetämiseen.
- Riski kuvaa myös vaaraa ja epätitoisuutta, joka liittyy onnettomuuden mahdollisuuteen.
- Riski voidaan myös ”suomentaa” tarkoittavan vaaratekijöitä, jotka uhkaavat ihmistä tai toimintoa juuri tietyllä hetkellä.
- Riskit voidaan tässä tapauksessa jakaa kahteen pääluokkaan: Ennen tapahtumaa ja tapahtuman jälkeen voimaan astuviin.
- Kumpikin pääluokka jakaantuu vielä lisäksi viiteen alaluokkaan, näistä lisää vielä myöhemmiin.

Tilaisuuden idea tiivistettynä

- Tilaisuuden tarkoitus on kartoittaa tapahtuman aikana ja ennen tapahtumaa potentiaalisesti ilmeneviä ongelmia.
- Keskitytään riskeihin mahdollisimman laajasti.
- kirjoittaa paperille kolme mahdollista ongelmaa/onnettomuutta/tilannetta missä vaaratilanne voi syntyä (voivat olla myös aiemmin sattuneita tapauksia).
- Tarkoitus kirjoittaa vain otsikkotasoisesti pari sanaa potentiaalisesta ongelmasta (Esim. ”tulipalo tapahtumapaikalla ennen tilaisuutta”).

Tilaisuuden idea tiivistettynä

- o Aiheet antaa tilaisuuden vetäjä.
- o Ongelmien analysointi/arviointi on kiellettyä tässä vaiheessa. Villit jopa erittäin epätodennäköiset ideat ovat sallittuja!
- o Jokaiseen kolmen ongelman keksimiseen on aikaa noin minuutti, jonka jälkeen papereita kierrätetään ja keksitään uudet 3 ongelmaa tai jalostetaan jo syntyneitä ideoita.
- o Papereita kierrätetään kunnes uusia ideoita ei enää synny.

Riskikartoituksen aiheet

Seuraavilla sivuilla on esitelty lyhyesti ennalta valitut aiheet riskikartoituksessa läpikäytäväksi.

Muistathan, että jokainen seuraavana luoteltavista aihealueista käsitellään ensin Ennen tapahtumaa -näkökulmasta ja sen jälkeen seuraavalla kierroksella Tapahtuman aikaisesta näkökulmasta!

Tässä työkalussa Ennen tapahtumaa tarkoittaa koko sitä aikaa, kun tilaisuus on päätetty järjestää aina siihen saakka kun päästään tapahtumaa edeltävään iltaan.

Tapahtuman aikana tarkoittaa aikaa edeltävästä illasta lähtien aina siihen saakka kunnes tilaisuus on päättynyt, kävijät poistuneet, paikat siivottu ja kaikki tilaisuudessa käytetyt tavarat on palautettu oikeisiin säilytyspaikkoihinsa.

Henkilöstö

- Tapaturmat tai onnettomuudet
- Inhimilliset virheet
- Psyykkiset tekijät
- Muut henkilöstöön liittyvät riskit

Ongelmat, jotka tapahtuman organisaatioon kuuluva ihminen, voi aiheuttaa itselleen, tapahtumalle tai toisilleen.

Ympäristö

- Rakennukset tai rakenteet
- Laitteet
- Lähiympäristö
- Viranomaiset

Muut kuin ihmisen aiheuttamat ongelmat

Tiedonkulku

- Normaalitilanne
- Häätätilanne

Millaisia vahinkoja ongelmat tiedonkulussa voivat aiheuttaa tapahtumalle, henkilöstölle, kävijöille tai muille sidosryhmille.

Kävijät

- Tapaturmat tai onnettomuudet
- Liikuntarajoitteiset
- Inhimilliset virheet
- Psyykkiset tekijät
- Muut kävijöihin liittyvät

Kaikki kävijöihin liittyvät riskit sekä heidän aiheuttamansa riskit

Muut mahdolliset

- o Kaikki mikä ei sopinut aiempiin kategorioihin
- o Kaikki mitä unohtui kirjoittaa aiempiin kategorioihin
- o ”Vapaa sana”

Viimeinen rutistus, jossa on tarkoitus ottaa irti ne viimeisetkin ideat.

Kiitos!

Yllä olevaan tietopakettiin tutustumalla olette valmistautuneet hyvin tulevaan tilaisuuteen!

Mikäli teille heräsi kysymyksiä, joihin tarvitsette vastauksen ennen tulevaa tilaisuutta, olkaa hyvä ja ottakaan yhteyttä tilaisuuden järjestäjään.

Tapaamisiin!

Liite 3: Opinnäytetyönä tehdyn työkalun PowerPoint esitys - Riskien arviointitilaisuus

Henkilöstö

- Tapaturmat tai onnettomuudet
- Inhimilliset virheet
- Psyykkiset tekijät
- Muut henkilöstöön liittyvät riskit

Ongelmat, jotka tapahtuman organisaatioon kuuluva ihminen, voi aiheuttaa itselleen, tapahtumalle tai toisilleen.

Henkilöstö - apusanat

- Opastus, uudet henkilöt, ulkomaalaiset, esimies, toimintaohjeet, koulutus, perehdyttäminen
- Sairastumiset, estymiset, huolimattomuus, stressi, kiire, avunsaanti
- kiusaaminen, väkivalta, alkoholi, rikos
- Moraali, henkilökemiat

Ympäristö

- Rakennukset tai rakenteet
- Laitteet
- Lähiympäristö
- Viranomaiset

Muut kuin ihmisen aiheuttamat ongelmat

Ympäristö - apusanat

- Liikenne, rakenteet, jätteet, liikkuminen, valaistus, luvat, rikos
- Naapurit, rakennukset, vahtimestarit, vuokraus, vartiointi, muuttaminen
- Tietokoneet, rikkoutumiset, keskeytys
- Lämpö, valo, ilmastointi, viemärointi
- Remontti, tapahtumapaikan tontin rajat/omistajuus

Tiedonkulku

- o Normaalitilanne
- o Häätätilanne

Millaisia vahinkoja ongelmat tiedonkulussa voivat aiheuttaa tapahtumalle, henkilöstölle, kävijöille tai muille sidosryhmille.

Tiedonkulku - apusanat

- o Tiedot , kokemukset, tiedotus, kielivaikeudet
- o Sähköposti, tietokannat, arkistot, asiakirjojen säilytys
- o loma, lakko
- o Tärkeät tiedot, kriittiset tiedot, luottamuksellisuus, varasuunnitelmat, tietoturva
- o Kokoukset, toimijoiden tavoitettavuus

Kävijät

- Tapaturmat tai onnettomuudet
- Liikuntarajoitteiset
- Inhimilliset virheet
- Psyykkiset tekijät
- Muut kävijöihin liittyvät

Kaikki kävijöihin liittyvät riskit sekä heidän aiheuttamansa riskit

Kävijät - apusanat

- Opastus, opasteet, ohjaus, kuulutukset, tiedottaminen, toimintaohjeet
- Sairastumiset, huolimattomuus, kiire, avunsaanti
- Rikos, ilkivalta, päihteet
- Liikuntarajoitteiset, ulkomaalaiset
- Tapaturmat, siisteys
- Moraali, henkilökemiat

Muut mahdolliset

- Kaikki mikä ei sopinut aiempiin kategorioihin
- Kaikki mitä unohtui kirjoittaa aiempiin kategorioihin
- ”Vapaa sana”

Viimeinen rutistus, jossa on tarkoitus ottaa irti ne viimeisetkin ideat.

Muut mahdolliset - apusanat

- Vika, vaurio, vuoto, räjähdys, säteily, sähkö
- Riippuvuus, myrkyllisyys, tukehtuminen
- Melu, häirintä, paikalliset henkilöt
- Toimintaympäristöä koskenä negatiivinen uutisointi
- Yllättävät reaktiot

Riskien luokittelu

Riskit arvioidaan oheisen taulukon mukaan katsomalla erikseen riskin toteutumisen todennäköisyyttä ja seurausten vakavuutta. Mikäli riskin tapahtuman todennäköisyys on mahdollinen ja seuraukset olisivat vakavat tulisi kyseisen riskin luokituksiksi Merkittävä (4).

Tapahtuman todennäköisyys	Seurauksien vakavuus		
	Vähäiset	Haitalliset	Vakavat
Epätodennäköinen	1 (merkityksetön)	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)
Mahdollinen	2 (vähäinen)	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)
Todennäköinen	3 (kohtalainen)	4 (merkittävä)	5 (sietämätön)

